

seda silmapaistvam on ka kostüüm, esmajooned don Pasquale valgest satiinist armastusväärne pulmaülikond.

Minu muljed „Don Pasqualest“ on esietenduselt. Peab ütleva, et sellist koosseisu, kus on nii tugev ja ühtlane ansambel, kuulab Estonia lavalt harva. Nimiosa laulis Priit Volmer, kelle tugevaim külg on oma tegelase mitmekülgse karakteri kujundamine – selles on nii koomikat, mida rõhutab veelgi hiiglaslik kõht peenikeste jalgade kohal, kui ka traagikat, mis saavutab haripunkti Norina kõrvakiiluga. Selles stseenis on nii palju inimlikku valu ja kurbust, et paneb kogu hingest donile kaasa tundma. Tehniliselt oli Volmeri esitus laitmatu, rohkem oleksin aga igatsenud vanamehelikku sügavust ja tumedamat tämbrit. Aeg-ajalt oli ka probleeme vokaali saali kandumisega, oli löike, kus ta laul mattus orkestri *forte*'sse. Lavastaja oli püüdnud olukorda parandada Volmeri asetamisega lava esiserva, aga täielikult see probleemi ei lahendanud. Ilmselt vajab orkestri dünaamika veel tinnimist.

Alatu salaplaani sepitseja doktor Malatesta rollis oli Tamar Nugis, kes tundub minevat (nii kuulamiskogemuse, aga ka arvustuste põhjal) iga

heita oma loominguga valgust paljude sees kedranud loometegevusega seotud murekohtadele ja küsimustele. See võib olla millegi sootuks värske, omanäolisema ja vabama algus. EMTA professor Margo Kõlar on sedastanud ajakirjale Muusika: „Noorte huvid ja ootused kujunevad meediauputuse tingimustes ning on sageli orienteeritud popkultuurile. Süvamuusika, eeskätt nüüdisaegne, kipub jääma kõrgkoolieelses hariduses ja kogemuses tagaplaanile.“⁵ Tulevikus looks kõrgkooli tasemel parema tasakaalu, kui kunstmuusika kõrval oleks ka filmimuusika ja laulukirjutamise eriala.

Matis Leima on muusiku ja heliloojana end Eestis juba tõestanud. Teose salvestused on selged, detailsed ja viimistletud, tekst läbimõeldud. Teos pidi olema heliloojale äärmiselt hingelähedane, kui sellega nähti seesugust vaeva: Hooandja platvormil rahakogumine, teose reklaamimine, pildimaterjali hankimine, salvestamine, näitleja ja interpreetide leidmine, mitmekesise muusika loomine jne. Teose ainestik on kiiduväärne, väga hariv ja illustreerib hästi eri muusikasuundi.

Kogu materjalist kumab kõrgkultuuri viljelejale omast eemust: pildimaterjal oleks justkui pärit möödanikust, mis kiirgab minu arvates võõrast eluviisi. Rikkus ja luksus, samuti kuuldemängu keel ja toon kuuluvad minevikku ja väljuvad minu samastumisraamidest. Võib-olla pole samastumist taotletudki? Sellegipoolest pani mind kulmu kortsumata kuuldemängu värv. Leima, kes on olnud kimpus „karmide ning rohkem

Ka traditsiooniliselt lavastatud tükist võib leida sideme tänapäevaga, seekord tekkis omamoodi lõbus paralleel viimaste nädalate sündmustega Eestis.

rolliga aina paremaks. Ühest küljest on talle looduse poolt antud kaunis tämber, teisest küljest on tema tugev külg erakordselt loomulik laulmine. Tema laulmine ja näitlemine on orgaaniliselt nii üks, et teda vaadates kipub ununema, et ta teeb mõlemat teadlikult – ta justkui lihtsalt on. „Don Pasquales“ osutub kahe baritoni – Pasquale ja Malatesta – proovikiviks duett „Cheti cheti immantimente“, kus „ülehelikiirusel“ tuleb edasi anda teksti, algul kumbki tegelane eraldi ja hiljem koos. Nugis ja Volmer suutsid erakordsele rütmitäpsusele lisada ka äärmise väljenduslikkuse.

Norina osa laulis Mirjam Mesak, kes on juba endale nime teinud väga tuntud ooperilavadel. Nüüd sai ka eesti publik nautida tema võrratut häält ja vokaaltehnikat. Kui Volmeri juures jäi hääles puudu vanamehelikkusest, siis Mesaku esimene aaria kõlas natuke „keskealisena“, hiljem see omadus aga kadus ning tema stiilipuhas ja tehniliselt laitmatu

või vähem varjatud hinnangutega muusikale“,⁶ mida loob või armastab, on loonud kuuldemängu, et kriitikaamburite nooli nüristada. Teema on õrn, sest levib arvamus, et maitse üle ei vaielda, ning seda kaitstakse kirglikult. Kunstmuusika vallas ei peeta levimuusikat helivõngete vastuvõtmise vääriliseks. Helilooja üritab mahuka teose vältel mõista anda, et „üks muusika avaldumisvorm pole teisest õigem, parem, väärtuslikum. Igasugusel muusikal on eluõigus, kui keegi seda kuulata või mängida soovib“.

Sellegipoolest on Leima värvunud oma kuuldemängu mulle mõistmatut värvi. Teener, ladina keel, uhked sõnakõlksud, näitleja tohutu melanhoolia, seitse poega ja möödanik on kõik märgid, mis juhatavad mind vastassuunda. Kõigele arhailisele järgneb ilmatu kontrastne elektrooniline muusikanäide, mis ei loo minu meelest ühtset pilti – otsad ei lähe kokku. Jääb mõistatuseks, kus paikneb kuuldemängu tegevus ajateljel. Ehk kehastab stereotüüpne romantiline meesfiguur oma seitsme poja ja kõrgi keelega muusikas vananenud arusaama, mida püütakse kuuldemänguga ümber lükata. Plaadi tekstimaterjal on kajastatud nn üllatusmunad, kus helilooja on täpsustanud, kust kõlanud muusika pärineb või mille ainel miski on sündinud. Näiteks avamängus koosneb elektrikitarrist Brian May „Bohemian Rhapsody“ tagurpidi pööratud kitarrisoolo lõikudest ja kaheksanda loo raadiokatke „Unbelievable! The fact that he doesn't make sense, is what makes sense!“⁷ võtab tähelepanuväärselt

bel canto oli äärmiselt kaunis. Hea oli ka rollilahendus. Tema Norinas oli kõike, mida see osa vajab: siirast tütarlast, vaga nunna ja lõpuks fuurialikku naist. Norina armastatu Ernesto rollis astus esietendusel üles Malta tenor Nico Darmanin, kes hiljuti laulis ka Gounod' ooperis „Romeo ja Julia“, mille kohta Kerri Kotta on märkinud, et tema vokaal on „tehnilises mõttes peaaegu igavuseni perfektne“.² Perfektseks võib seda nimetada ka sel korral. Tenoripartiid on alati salakavalad ja ikka lipsab esitusel sisse mõni kahtlane ja katkemiseni pingul kõrge noot. Darmanin ei libastunud aga kordagi ning peale tehnilise täiuse oli tema esituses ka palju soojust ja siirust: tema tegelaskujust jäi mulje kui heatahtlikust noormehest, kes on tahtmatult kaasa tõmmatud teiste alatutesse plaanidesse.

Tore ja värvikas on võltsabelulepingut koostanud ja allkirju kogunud notari roll. Kuigi osa on teisejärguline, on selle vokaalpartii lõbusalt lahendatud – notar

kokku filosoofia, kuidas kunstis vanu mustreid murda. Üllatusmunade peatükk oleks olnud sobiv koht ka kuuldemängu ideelise plaani täpsustamiseks, valikute põhjendamiseks.

Kõigest hoolimata kannab kuuldemäng väga olulist sõnumit: mis tahes muusika on võrdväärne. Julgustav on täheldada, kui palju mahub vaid heliriba sisse, kui palju on tähele panna ja kui palju on võimalik tähele panna. Muusika annab tekstile ohtralt juurde ning emotsiooni saab juhtida, ilma et nähtu seda mõjutaks. Teater sinu kõrvas! Tore on asju ette kujutada ning oma vaimu maailma luua, olgugi et sel korral tekkis minu maailm heliplaati kaunistavate fotode ja heliplaadilt kuuldu maskuliinsesse miljösse, mis mind natuke heidutas. Kummatigi on Matis Leima astunud suure ja uue sammu Eesti muusikavaldkonna harimise teel. Ühe kuuldemänguga ei kao levinud arvamused kuhugi, kuid sest saadu on kindlasti kõigile muusikaõppuritele ja niisama muusikutele toeks ses hinnangurohkes ühiskonnas.

1 Hooandja projekti „Matis Leima kuuldemängu „Ülem heli“ plaadistamine“ kirjeldus.

2 Immo Mihkelson, Uus heli. Eesti Raadio eesti muusika uuendamise 1956–1980. – NYUD-muusika. Uued helid Klassikaraadios. Toim Immo Mihkelson. Eesti Raadio / Klassikaraadio, Tallinn 2007, lk 88.

3 Hooandja projekti „Matis Leima kuuldemängu „Ülem heli“ plaadistamine“ kirjeldus.

4 Tegelane Ippolit Terentjev Fjodor Dostojevski raamatus „Idioot“.

5 EMTA erialad lähivaates. – Muusika 2019, nr 9. <https://www.ajakirimuusika.ee/single-post/2019/09/18/EMTA-erialad-lähivaates>

6 Matis Leima, „Ülem heli“ digiplaadi pildi- ja tekstimaterjal.

7 „Uskumatu! See, et sel puudub mõte, ongi mõttekas!“

kordas papagoina teiste tegelaste sõnalõppe. Aare Kodasma esituses tõusis esile omapärane mahlakas tämber, mis pani südamest muigama.

Kui vaatasin aasta algul paari Estonia lavastust, siis valmistas mulle suure pettumuse orkester. Sel korral olid mängijad nagu ümber sündinud. Donizetti muusikas on kerge orkestri osa üle forsseerida, nii et see läheb raskepäraseks ja isegi natuke labaseks. Arvo Volmeri juhatusel kõlas orkester aga nõtkelt ja mitmeplaaniselt, faktuur oli kerge ja õhuline. Üldiselt oli orkestri ja solistide koostöö hea, aga kohati võiks orkester vähem domineerida ja paremini soliste kuulata.

Publiku innustunud vastuvõtt võib arvata, et Estonia on saanud oma kavva ühe menutüki, mida tasub vaadata ja kuulama minna nii suurepärase muusika kui ka meeldiva lavastuse pärast. Ooperist kantuna lisan väikese mõtetera, mis sobib tänapäeva: kahe inimese õnnelikku koosolemist ei määra ei seadused ega rahvahäletused, vaid see, mida tunneb süda.

1 Andrus Kivirähk, Tolm ja lollus on püsivad. – EPL LP 25. IX 2020.

2 Kerri Kotta, Sotsiaalse seisukohavõtu sund, mis õnneks ei realiseerunud. – Sirp 27. IX 2019.

Matis Leima kuuldemängu „Ülem heli“ peategelane on isa ja dirigent (Marius Peterson), kes on pärast antud kontserti koju jõudnud muserdatuna, sest ei saa aru, kas see, mida ta teeb, on kunnaline, õige.

Maris Savik / Rockphoto Studio